

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/podziemie-antykomunisty/104193,Smierc-Jozefa-Maruszewskiego-Sep-a.html>

St. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój” (oznaczony strzałką) wraz z członkami oddziału. Stoją od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, st. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”. W głębi po prawej – Jerzy Dziemieszkiewicz ps. „Żbik”. Zdjęcie wykonano w 1948 r. Fot. z zasobu AIPN

ARTYKUŁ

Śmierć Józefa Maruszewskiego „Sępa”

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 14.11.2023

Józef Maruszewski ps. „Sęp”, żołnierz podziemia niepodległościowego z oddziału NZW dowodzonego przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” poległ 10 listopada 1948 r., w walce z oddziałami Korpusu

Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Dzień wcześniej, ok. godz. 18.00, w gospodarstwie Piotra Tomaszewskiego we wsi Wyrąb Karwacki w pow. przasnyskim pojawiła się grupa umundurowanych i uzbrojonych mężczyzn. Byli to żołnierze Narodowego Zjednoczenia Wojskowego dowodzeni przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”. Oprócz niego w oddziale znajdowali się: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, Piotr Grzybowski ps. „Rekin”, Władysław Grudziński ps. „Pilot”, Tadeusz Suwiński ps. „Sokół”, Bronisław Kaczmarczyk ps. „Kogut”, NN ps. „Piorun” oraz Jerzy Dziemieszkiewicz ps. „Żbik”.

Dramatyczny nocleg

Przybysze oświadczyli gospodarzowi, że zamierzają u niego nocować i zabronili domownikom opuszczać mieszkanie. Schronili się w jednym z pomieszczeń, przynieśli ze stodoły słomę, przygotowując sobie legowiska na podłodze. Większość z nich pozostawała przez cały czas w środku. Jeden, ubrany dla niepoznaki w ubranie cywilne, stałe trzymał straż na podwórzu.

Członkowie oddziału zainteresowali się szczególnie lokatorem Tomaszewskich – Henrykiem Ropelewskim, nauczycielem ze szkoły w pobliskim Fijałkowie. Został wezwany do zajmowanego przez nich pomieszczenia i poddany dokładnemu badaniu. Pytali się go: czy posiada legitymacje partyjną PPR (nie posiadał) i jakich przedmiotów uczy w szkole (m.in. historii). Komendanta interesowało zwłaszcza, w jaki sposób uczy dzieci historii, a przede wszystkim, jak przedstawia im kwestię kształtowania się wschodnich i zachodnich granic Polski.

**Oddział NZW pod dowództwem
st. sierż. Mieczysława
Dziemieszkiewicza ps. „Rój”
podczas ćwiczeń w 1948 r. W**

drugim rzędzie od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, st. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój” (pośrodku). W pierwszym rzędzie: pierwszy od lewej - plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, pierwszy od prawej - Jerzy Dziemieszkiewicz ps. „Żbik”. Fot. z zasobu AIPN

Oddział NZW pod dowództwem st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” w 1948 r. Stoją od prawej: dowódca st. sierż. „Rój”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, Lucjan Krępski ps. „Jastrząb” (prawdopodobnie), Piotr Grzybowski ps. „Rekin” (prawdopodobnie). Po lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk” i sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”. Pośrodku siedzą: Władysław Grudziński ps. „Pilot” (po lewej) i Jerzy Dziemieszkiewicz ps. „Żbik”. Fot. z zasobu AIPN

Ropelewski zeznawał później:

„Kiedy dałem im odpowiedź z uwzględnieniem korzyści jakie Polska uzyskała przez przyłączenie Ziemi Odzyskanych, oraz powody dla których tereny wschodnie Polski oddano ZSRR, bandyci, a właściwie Komendant doskoczył do mnie i zaczął okładać pięściami po twarzy pytając czy ja jestem komunistą, czy Polakiem”.

Nauczyciel, jak ocenili członkowie oddziału, „komunista, który demoralizuje dzieci i nie wychowuje [ich] na prawych ludzi”, został ukarany dotkliwymi batami. Szczęśliwie dla siebie uniknął gorszego losu: zdenerwowany „Sęp” gotów był go powiesić w stodole. Darował mu życie jedynie ze względu na gospodarzy.

St. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój” (oznaczony strzałką) wraz z członkami oddziału. Stoją od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, st. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”. W głębi po prawej - Jerzy Dziemieszkiewicz ps. „Żbik”. Zdjęcie wykonano w 1948 r. Fot. z zasobu AIPN

Śmierć z ręki towarzyszy broni

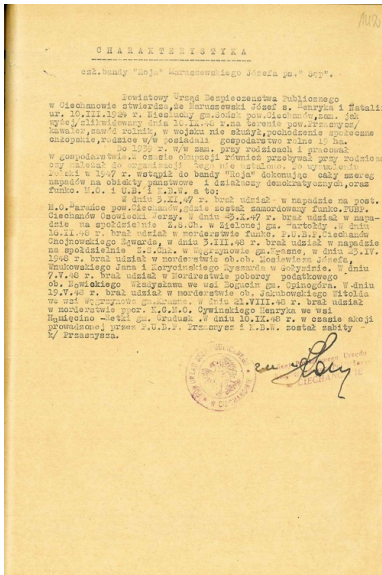
10 listopada ok. godz. 9.00 rano stojący na warcie żołnierz zauważył zbliżające się do Wyrębu Karwackiego wojsko. We wsi pojawił się IV pluton Kompanii Szkolnej I Brygady KBW pod dowództwem por. Ulatowskiego, który operował na terenie pow. przasnyskiego. Zaalarmowani żołnierze NZW błyskawicznie opuścili zabudowania Tomaszewskich, zamierzając wycofać się do pobliskiego lasu, by ująć pogoni.

Przebieg wydarzeń, które nastąpiły później znany jest m.in. z zeznań Jerzego Dziemieszkiewicza ps. „Żbik” (pisownia zgodna z oryginałem):

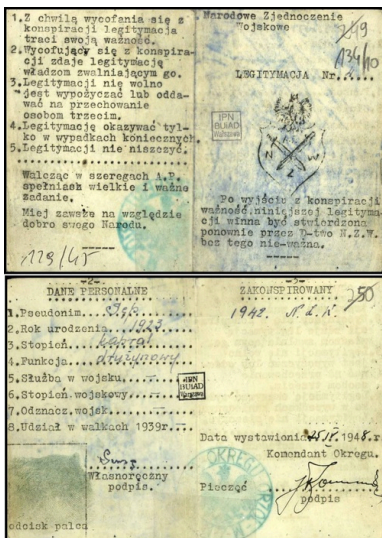
„[...] 10 listopada kwaterowaliśmy [...] niedaleko gm. Karwacz pow. Przasnysz. Kwaterowaliśmy w tej miejscowości jedną noc z całym oddziałem [...]. Po przenocowaniu jednej nocy w w/w miejscowości na drugi dzień to jest 10-XI-48 r. o godz. 900 rano przyszło do tego domu cośmy kwaterowali wojsko lecz jak wnioskuję to wojsko musiało nie wiedzieć że my tam jesteśmy bo wcale nas nie optoczyli tylko myśmy zaczęli uciekać w kierunku do lasu który niedaleko się znajdował, i w tym czasie wojsko nas spostrzegło i zaczęło strzelać na co my odpowiedzieliśmy ogniem. W czasie tej potyczki został zabity „Sęp” a myśmy wszyscy uciekli do lasu, z początku wojsko nas goniło ale gdyśmy weszli w gęstszy las to już ustali nas gonić. Po tej potyczce prześliśmy na pow. Ostrołęka ale do jakiej miejscowości nie wiem [...]”.

W wyniku krótkotrwałej walki zginął plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”. Ciężko ranny podczas wymiany ognia, do końca strzelał do zbliżających się żołnierzy KBW. Ostatecznie, jego towarzysze

„[...] widząc swego kolegę rannego, niezdolnego do ucieczki, skierowali ogień do niego, zabijając go na miejscu”.

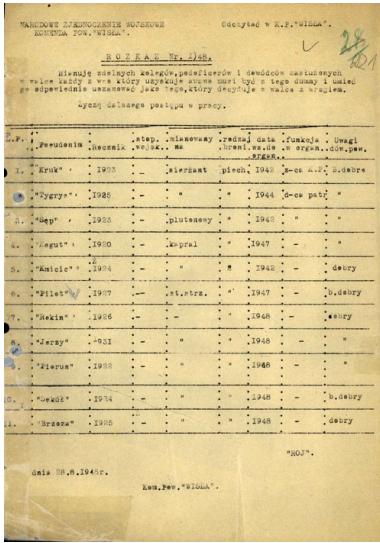

Charakterystyka „czł. bandy »Rojka« Maruszeńskiego Józefa ps. »Sęp«”. Fot. z zasobu AIPN

Legitymacja nr 4 wydana kapralowi ps. „Sęp” przez komendanta Okręgu NZW krypt. „Orzeł” 25 kwietnia 1948 r. Dokument został znaleziony przez funkcjonariuszy bezpieki przy zwłokach Józefa Maruszeńskiego.

Fot. z zasobu AIPN

Rozkaz nr I/48 z 28 sierpnia 1948 r. mianujący żołnierzy oddziału NZW dowodzonego przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” na wyższe stopnie. Rozkaz dotyczy m.in. awansu „Sępa” do stopnia plutonowego. Fot. z zasobu AIPN

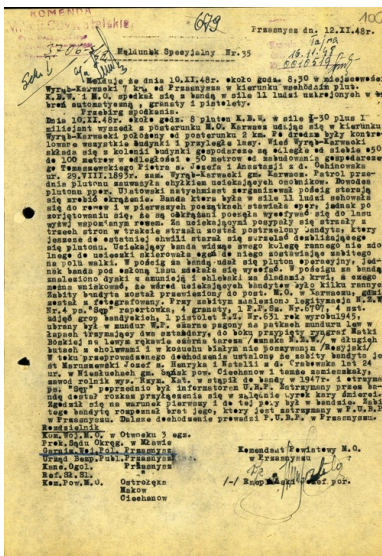
Józef Maruszewski urodził się 10 marca 1924 r. w Niestuchach w pow. ciechanowskim. Pochodził ze średniozamożnej rodziny szlacheckiej, zajmującej się rolnictwem, której członkowie czynnie działali w podziemiu niepodległościowym. Do oddziału „Roja” wstąpił w 1947 r.

„dokonując cały szereg napadów na obiekty państwowe i działaczy demokratycznych oraz funkcj. M.O. i U.B. i K.B.W”.

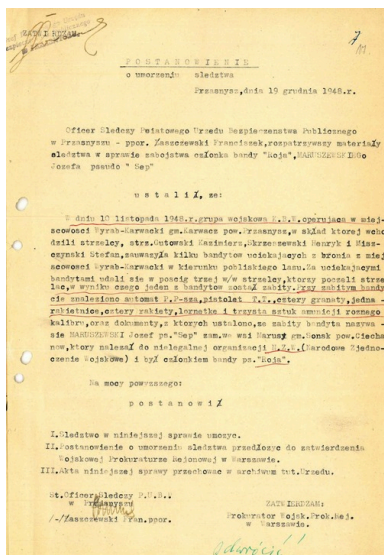
Brał m.in. udział w akcji na posterunek MO w Barańcach (3 listopada 1947 r.).

Przy zabitym znaleziono broń (pistolet maszynowy PPSz, pistolet TT, 4 granaty, ok. 423 szt. amunicji), lornetkę i raportówkę, a w niej fotografie członków oddziału i dokumenty, w tym legitymację nr 4 wydaną kapralowi o ps. „Sęp”. Ciało Józefa Maruszewskiego zostało przewiezione na Posterunek MO w Karwaczu, poddane oględzinom „lekarско-milicyjnym” i sfotografowane. Miejsce jego pochówku pozostaje nieznanе.

Pozostali członkowie oddziału, w tym prawdopodobnie ranny w głowę i nogę „Rój”, zdołali zbiec i ukryć się w lesie. Próba ich wytopienia, podjęta przez grupę operacyjną KBW oraz funkcjonariuszy UB i MO, zakończyła się niepowodzeniem.

Meldunek specjalny nr 35 por.
Józefa Rzeplińskiego,
komendanta powiatowego MO w
Przasnyszu, dotyczący potyczki
wojsk KBW oraz funkcjonariuszy
MO z „bandą w sile 11 ludzi”,
mającej miejsce 10 listopada
1948 r. w m. Wyrąb Karwacki.
Przasnysz, 12 listopada 1948 r.
Fot. z zasobu AIPN

Postanowienie o umorzeniu śledztwa „w sprawie zabójstwa członka bandy »Rojka«, MARUSZEWSKIEGO Józefa pseudo »Sęp«. Przasnysz, 19 grudnia 1948 r. Fot. z zasobu AIPN

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ